

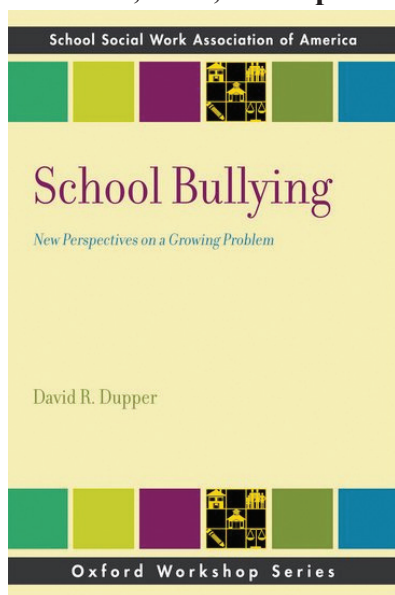
ПРИКАЗИ

УДК 316.624-057.874(049.3)

Адријана Грмуша

*Институт за политичке
студије, Београд*

David R. Dupper, *School Bullying: New Perspectives on a Growing Problem*, Oxford University Press, New York, 2013, 136 стр.

„Вршњачко насиље: Нове перспективе растућег проблема“ (*School Bullying: New Perspectives on a Growing Problem*) је нова књига Дејвида Дупера

(*David Dupper*), професора социологије на Универзитету Тенеси у Ноксвилу (*University of Tennessee, Knoxville*), која је настала као плод његовог вишегодишњег континуираног рада на овом социјеталном проблему. Основно теоријско утемељење у проучавању вршњачког насиља, као и мера за његову превенцију и сузбијање, је еколошки приступ, при чему се узима у обзир цео еколошки систем унутар којег се насилна вршњачка интеракција испољава. Сходно томе, дело пружа свеобухватан увид у комплексну природу „најраспрострањенијег и најлукавијег“ облика школског насиља данашњице.

У првом поглављу аутор поставља теоријску основу и контекст на којима почива даља анализа и придаје им значајну аналитичку и практичну примењивост у превенцији и сузбијању вршњачког насиља. Наиме, у разумевању вршњачког насиља полази се од еколошког приступа који се заснива на претпоставци да низ контекстуалних фактора утиче на социјализацију ученика. У складу с тим, Дупер наводи да се вршњачко

насиље испољава као исход како индивидуалних особина ученика, тако и интеракција ученика и различитих подсистема екосистема унутар којих се ученици „крећу“ и испољавају насилно понашање. Анализирајући вршњачко насиље као групни феномен, аутор сматра да групне норме унутар породице, вршњачке групе, школе, локалне заједнице и ширег друштвеног контекста имају снажан утицај на испољавање вршњачког насилног понашања, као и на право-времено реаговање и примену мера за његову превенцију и сузбијање. Услед тога, он заступа схватање да је вршњачко насиље у школама одраз културе или поткултуре у којој ученици живе, што укључује културне вредности, обичаје и законе карактеристичне за једно друштво. Аналогно томе, „култура школе“, схваћена кроз позитивну школску климу, има снажан утицај на испољавање вршњачког насиља у школама и значајно доприноси његовој превенцији и сузбијању.

Друго поглавље садржи појмовно одређење и класификацију вршњачког насиља, као и идентификацију и анализу индивидуалних и контекстуалних фактора који доприносе испољавању вршњачког насиља у школама. Под вршњачким насиљем Дапре подразумева свако репетитивно, дуготрајно

насилно понашање, при чему једна или више особа намерно физички, вербално или психолошки повређује другу особу која није у стању да се адекватно супротстави. Три важна елемента која омогућавају да се у омеђивању вршњачког насиља искључе други облици насиља међу ученицима су: 1) намера да се друга особа повреди, узнемири или изазове да се осећа лоше; 2) репетитивност у испољавању; и 3) асиметрија моћи између насилника и жртве. Према начину испољавања насиља аутор разликује физичко, вербално, релационо, електронско, сексуално и дискриминационо насиље међу вршњацима. Након тога, ослањајући се на богату истраживачку праксу у овој области, аутор закључује се да су кључне индивидуалне карактеристике ученика који показују већи степен укључености у насилну вршњачку интеракцију: пол, узраст, темперамент, телесна маса и грађа, школски успех и ставови према насиљу. Следећи основне принципе еколошког приступа, Дапер посебно наглашава да су фактори породичног и школског окружења кључни контекстуални фактори који доприносе испољавању вршњачког насиља. У вези са породичним факторима, најзначајнији су породично функционисање, бихејвиорални проблеми родитеља и злостављање и занемаривање деце, док су

школска клима, перцепција ученика о безбедности школе и ефикасност наставничке реакције у случајевима вршњачког насиља најважнији контекстуални фактори.

Треће поглавље књиге посвећено је појмовном одређењу електронског вршњачког насиља, као и његовим специфичностима у односу на традиционално вршњачко насиље. Аутор дефинише електронско вршњачко насиље као облик вршњачког насиља које се одвија путем информационо-комуникационих технологија и сматра да је насилна вршњачка интеракција у виртуелном свету окрутнија у односу на насиље које се одвија у реалном свету. Анализирајући његове специфичности, које га чине потенцијално врло опасним, Дапер посебно наглашава две карактеристике које се јављају као последица особина сајбер простора, а то су: 1) анонимност насилника; и 2) доступност жртве. Специфичности дигитално-комуникационих технологија насилнику пружају могућност и охрабрење да, кријући свој идентитет иза виртуелног надимка, чешће повређује и малтретира жртву него што би то радио под својим именом и контактом „лицем у лице. Такође, услед постојане природе дигиталне комуникације, жртва је у виртуелном свету константно изложена малтретирању што је

чини додатно беспомоћном и угроженом. Након тога, имајући у виду еколошки приступ, аутор уочава да школско окружење, као и шири друштвени контекст имају кључну улогу у његовој превенцији и сузбијању, која је изазовнија и захтевнија у односу на традиционално вршњачко насиље. Као добар пример стратегије ширег друштвеног контекста, он наводи да је више од половине америчких држава, које су законом дефинисале заштиту ученика од вршњачког насиља, посебно дефинисала и заштиту ученика од електронског вршњачког насиља.

Четврто и пето поглавље разрађују теже препознатљиве облике вршњачког насиља који подразумевају сваки вид намерног директног или индиректног наношења штете другој особи у реалном или виртуелном свету због њеног верског или политичког убеђења, пола, родног идентитета и сексуалне оријентације и друго. Упо ређујући резултате различитих истраживања која су реализована у америчким школама, аутор закључује да је вршњачко насиље засновано на полу, сексуалној оријентацији и верском убеђењу присутно у америчким основним и средњим школама и да представља један од све чешћих видова вршњачког насиља. Услед деструктивне моћи коју ови облици вршњачког насиља имају, Дапер сматра

да неопходност освешћивања школског окружења, али и шире јавности о постојању и специфичним проблемима ове групе ученика представља основу за развијање стратегије за његову превенцију и сузбијање.

Ослањајући се на еколошки приступ, аутор се у шестом поглављу књиге фокусира на оне факторе школског окружења који могу да допринесу превенцији и сузбијању вршњачког насиља, а на које школа може да има утицаја. У складу с тим, а имајући у виду препоруке из добре праксе у овој области, даје се опсежан преглед мера на нивоу ученика, одељења и школа, које су намењене превенцији и сузбијању вршњачког насиља.

Тема књиге Дејвида Дапера је врло актуелна, а угао из кога је представљена представља значајан допринос Теорији еколошких система, посебно проучавању примене целовитог приступа еколошког система школе у превенцији и сузбијању вршњачког насиља. Стога се може очекивати да ће као таква, пробудити интересовање социолога, психолога и стручњака из других дисциплина који се баве том проблематиком. На практичном нивоу, ово дело, проучавајући вршњачко насиље у америчким школама, може да буде полазиште за проналажење нових друштвених одговора и адекватних видова реаговања на вршњачко насиље

у основним и средњим школама у Србији, односно да буде полазиште за успостављање одговарајућих мера за превенцију и сузбијање вршњачког насиља и као такво помогне школама у изградњи безбедног школског амбијента. Књига даје основне информације о комплексној природи вршњачког насиља, али и о скривеним и теже препознатљивим видовима овог феномена што је чини другачијом у односу на књиге које се баве сличном проблематиком. Такође, писана је јасним и питким језиком и стилем, што је од посебног значаја за њену приступачност ширем кругу читалаца, укључујући све актере еколошког система школе – ученике, наставнике, родитеље и шире друштвено окружење.

